

rale, prativa e d'allevamento animale. Così nei seguenti capitoli: "Frutticoltura sperimentale: tutela delle vecchie varietà e introduzione di nuove", "Agricoltura e orticoltura: le piantagioni sperimentali della tenuta", "Allevamento del bestiame da latte e da lavoro".

Con ciò si rende merito ad un'idea e ad un'istituzione che in alcuni momenti cruciali dell'evoluzione economica peninsulare ha dato dei contributi tutt'altro che secondari, esportando in alcune fasi della sua storia il suo sapere ben oltre i limiti geografici europei.

Denis Visintin

Špicije / L'Uspeisio. Spomeni na Morsko lječilište u Rovinju / Ricordanze dell'Ospizio Marino a Rovigno 1888 – 1947, katalog izložbe, autorice izložbe i popratne publikacije / autrici della mostra e della pubblicazione Katarina Marić i / e Tajana Ujčić, urednica / redattrice Tajana Ujčić, Rovinj / Rovigno: Zavičajni muzej grada Rovinja – Museo Civico della Città di Rovigno / Povijesni i pomorski muzej Istre, Pula – Museo storico e navale dell'Istria, 2013., 274 str.

U organizaciji je Povijesnoga i pomorskog muzeja Istre i Zavičajnoga muzeja grada Rovinja 30. studenoga 2013. otvorena izložba *Špicije – Spomeni na Morsko lječilište u Rovinju 1888 – 1947* posvećena poznatom rovinjskom lječilištu. Izložba je popraćena i istoimenim raskošnim katalogom koji na hrvatskom i talijanskom jeziku publiku upoznaje s poviješću, razvojem i važnosti rovinjskoga morskog lječilišta od 1888. do danas. Zahvaljujući brojnim zanimljivim povijesnim podacima te brojnim otisnutim razglednicama i fotografijama, autorice postava izložbe i kataloga Tajana Ujčić i Katarina Marić s brojnim su suradnicima u devet zanimljivih poglavlja opisale tijek povijesnoga razvoja i djelovanja rovinjskoga morskog lječilišta naglašavajući važnost lječilišta za društvo, kako na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, tako i danas, kao i važnost te ustanove za socijalni, urbani i povijesni razvoj Rovinja i Istre.

U prvom poglavlju kataloga („More i sunce, ustrajnost i strpljenje“) autorice nas upoznaju s pričom o rovinjskom morskog lječilištu. Poluotok Muccia kraj Rovinja zbog klimatskih je pogodnosti i prometne poveza-

nosti sa središtem Monarhije 1887. postao gradilište Morskoga lječilišta „Nadvojvotkinja Marija Terezija“, koje je utemeljeno na poticaj Društva za podizanje i razvoj morskih lječilišta i prihvatilišta za djecu, oboljelu najčešće od skrofuloze i rahitisa, te uz podršku rovinjskoga gradonačelnika Mattea Campitellija i pokroviteljstvo nadvojvotkinje Marije Terezije. Već je sljedeće godine lječilište otvoreno uz svečani dolazak pokroviteljice i nadvojvode Karla, a svečano je otvorenje bilo popraćeno publikacijom *Sjećanja na svečanosti u povodu otvaranja Morskoga lječilišta „Nadvojvotkinja Marija Terezija 1888.“*. Osim povijesne pozadine izgradnje lječilišta te upoznavanja s osnovnim podacima o radu, djelovanju i organizaciji ustanove u prvim desetljećima rada, autorice donose i podatke o njegovu financiranju te ističu kako pravi uzlet u djelovanju ustanove kreće nakon 1906., kada osnivačka prava preuzima Grad Beč, odnosno nakon 1909., kada je to pravo prošireno.

Više o radovima proširenja lječilišta saznajemo iz drugoga poglavlja, koje čini prijevod i pretisak *Spomenice* na proširenje lječilišta iz 1910., prilagođen potrebama izložbe i kataloga. Poglavlje je, kao i spomenica, podijeljeno na nekoliko tematskih potpoglavlja, a osim teksta čine ga i brojne fotografije, razglednice i planovi lječilišta koji tom događaju svjedoče. U uvodnom dijelu spomenice naslovljenom „Liječenje bečke djece s posebnim osvrtom na Morsko lječilište »Nadvojvotkinja Marija Terezija«“ dr. Weiser, savjetnik Gradske uprave Grada Beča, opisuje povijesni razvoj i djelatnost lječilišta do 1909. te naglašava važnost toga i sličnih lječilišta za razvoj društva i struke na prijelazu stoljeća. U drugom dijelu spomenice opisan je građevinski razvoj lječilišta. Autor Josef Pürzl detaljno je opisao građevine koje čine kompleks lječilišta te je uz opise priložio i kartu s naznačenim dijelovima, popis radnika i korištenih materijala, kao i tlocrte kompleksa i građevina. Središnji dio spomenice i toga dijela kataloga čini svečani govor dvorskoga savjetnika profesora dr. Aloisa Montija, osobe zaslužne za proširenje lječilišta. Svečani govor prate brojne fotografije dr. Montija i suradnika, izvoditelja radova te uzvanika prisutnih na otvorenju. Slijedi pretisak Sporazuma o preuzimanju lječilišta od strane Grada Beča 1906. te izvadak iz Statuta lječilišta, iz kojega možemo iščitati opće podatke o cilju i djelatnosti ustanove, kao i o upravi lječilišta. U ovome su dijelu otisnuti i portreti djelatnika lječilišta. Konačno, na kraju drugoga poglavlja i spomenice nalazi se tablica s popisom svih pacijenata do 1908., prije početka izvođenja radova.

Dok treće poglavlje ukratko oslikava dolazak nadvojvotkinje Marije Terezije na gradilište lječilišta i polaganje završnoga kamena 21. i 22. svibnja 1909., u četvrtom se poglavlju („O bolestima i liječenju“) suradnik dr. Oleg Nikolić pozabavio brojnim pacijentima koji su boravili u lječilištu. Zahvaljujući godišnjim izvještajima ustanove (iz 1888., 1894. – 1902., 1907. – 1912.), autor navodi dijagnoze djece koja su u lječilištu boravila od osnivanja 1888. do 1912. te tijekom liječenja bolesnika, a cijela je priča popraćena i dramatičnim fotografijama bolesnika.

U poglavlju „O zgradama i parku“ Christian Gallo, još jedan suradnik projekta, piše o uređenju okoliša lječilišta. Istaknuto je kako je plan zelenih površina rovinjskoga lječilišta načinio pulski mornarički vrtlar Josef Laube. Radovi na uređenju okoliša su započeli 1888., a za vrijeme širenja lječilišta i parkovne su površine preuređene i uređene. Osim arhitektonskih, autor navodi i botaničke podatke o parku izdvajajući najbrojnije biljne vrste. Ističe također kako su neke (za ove prostore) rijetke vrste s vremenom postale gotovo autohtone. Zelenilo je bolničkoga kompleksa 1968. zaštićeno Zakonom o zaštiti prirode, što svjedoči o važnosti parka i botaničkih vrsta. Naravno, i ovaj je dio teksta popraćen obilnim slikovnim materijalom.

Najopsežnije je poglavlje kataloga „Društvo koje obolijeva i oni koji liječe“. Iako je o povijesti i razlozima otvaranja i izgradnje rovinjskoga lječilišta već bilo riječi, u šestom poglavlju kataloga saznajemo kako je ono podignuto po uzoru na tada najpoznatije lječilište Berck-sur-Mer u Francuskoj. Iz francuskoga su lječilišta zaslugom Aloisa Montija preuzeti i principi dugotrajnoga liječenja pacijenata, čime rovinjsko lječilište postaje značajna konkurencija svim ostalim na području Austro-Ugarske Monarhije. Potpoglavlje „Dugotrajno liječenje“ bavi se upravo teorijom i praksom dugotrajnoga liječenja na kojem se temelji i rad rovinjskoga lječilišta. Koristeći se godišnjim izvještajima autorice u ostalim potpoglavljima opisuju organizaciju i financiranje lječilišta, svakodnevni život pacijenata i liječnika, terapije, obroke, organizaciju škole itd. Poglavlje i potpoglavlja prate i brojne tematski grupirane razglednice i fotografije koje svjedoče prvenstveno o životu djece i liječnika koji su ondje boravili.

Sedmo poglavlje opisuje rad i djelovanje lječilišta između dva svjetska rata, kada je ravnateljem bio dr. Enoch Zadro, čija je zasluga u tome što je lječilište otvorio i djeci iz Istre, a ne samo onima iz Beča, kao što je to bilo

do tada. Otvaranjem lječilišta širem društvenom krugu, ono postaje još značajnije za razvoj Rovinja i Istre.

U osmom poglavlju kataloga autorice su sabrale relevantne izvore za povijest lječilišta, postav izložbe i izradu kataloga. Istaknuto je kako je realizacija izložbe i kataloga uvelike potpomognuta mnoštvom očuvanih pisanih, tiskanih i fotografskih izvora i razglednica koje se čuvaju u raznim institucijama u Hrvatskoj, Italiji i Austriji, kao što su Povijesni i pomorski muzej Istre u Puli, Zavičajni muzej grada Rovinja, Sveučilišna knjižnica u Puli, Austrijska nacionalna knjižnica u Beču, Gradski i pokrajinski arhiv u Beču, Muzej i knjižnica grada Beča, Državni arhivi u Pazinu i Trstu te pismohrana Ortopedske bolnice „Prim. dr. Martin Horvat“, kako lječilište danas nosi ime.

Posljednje je poglavlje rekonstrukcija Giovannija Paolettija kojom je prikazan pregled ukupnih troškova izgradnje i održavanja lječilišta. Troškovi su, usporedbe radi, izraženi u kunama i eurima.

Objavljivanjem kataloga te postavom izložbe *Špicije / L'Uspeisio. Spomeni na Morsko lječilište u Rovinju / Ricordanze dell'Ospizio Marino a Rovigno 1888 – 1947* autorice su korištenjem mnoštva očuvanih godišnjih izvještaja, statuta, spomenica i izvještaja o radu te fotografija, razglednica i brojnih korištenih predmeta uspješno obradile temu poznatoga rovinjskog lječilišta koje, iako je danas samo jedno u nizu brojnih lječilišnih ustanova, i dalje priča svoju priču.

Maja Zidarić

Znanstveni skup *Dijalozi s baštinom 2014.: Slika spomenika i princip promjene*, Rijeka, 29. travnja 2014.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci i ove je godine bio domaćin jednodnevna znanstvenog skupa *Dijalozi s baštinom*, koji je u povodu Svjetskoga dana baštine održan već četvrti put, s ciljem promicanja važnosti konzervatorsko-restauratorske struke u očuvanju i obnovi materijalne kulturne baštine te okupljanja i razmjene iskustava vodećih domaćih znanstvenika s toga područja. Skup su organizirali Katedra za istraživanje i zaštitu kulturne baštine Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveu-